

1175

126

1827

Nichols

Horatii epodi decimi sexti
interpretatio.

C. Mohr.

Hoc carmen ipso initio belli civilis inter Augustum et Antonium gesti compositum esse, verisimile mihi videtur. *Mitscherlich*, antequam bellum esset exortum, id scriptum esse contendit, sed ejus sententiam v. l. quo poeta de re praesente, non futura dicit, re felli arbitror, atque in eo tempore ^{ipso} carmen VIII. hujus libri ponendum esse statuo. Antonius ingentes copias et terrestres et navales paraverat (Liv. epit. l. 132), cui cum Augustus minore exercitu se opponeret, ^{inter} quid superior bello evadurus esset in dubio erat, cum bellum inciperet. Neque tamen diu post initum bellum Augustum victoriam esse reportaturum, utraque partium res ostenderunt (Vell. Pat. l. 2, 84.) Itaque carmen nostrum in primo hujus belli tempore, cum eventus adhuc incertus videri posset, ponendum esse, nemo non videbit.

Horatius carmine VIII. h. l. civis suos, ne ^{rursus} iterum ad bellum civile arma sumerent, monuerat, sed frustra. Omnes, praudentibus consiliis spretis, furor quodam ^{et} coeco correpti videbantur, bellumque prioribus gravius coeperat, quo res publicam, multis jam tempestatibus concussam, in extremam perniciem duci ^{necesse erat} oportebat. Poeta igitur, de reipublicae interitu

non dubitans, tantam civitatem, Dominam latius ter-
rarum orbis, quam nullus unquam externus hostis
labefactare ac minuire, nedum omnino delere potu-
erit, suis viribus in exilium ruere, queritur. Gra-
vissimis, quibuscum antea Romani pugnauerant,
hostibus breviter enumeratis, Romam a victoribus
Antonii copiis maxima crudelitate devastatam iri
dicit. Talis omnes civēs suos, certe sapientiores, ut
miseriis suis finis imponatur, cupere, consilium
dab, Roma relicta, petendi insulas fortunatas.
^{Quod qui} Quo facilius iis persuadeat, Thocaeorum exemplum
ante oculos ponit; deinde eos adhortatur, ut
celerime, quamdiu potestas effugiendi sit, nun-
quam, nisi si solius naturae ordo esset immuta-
tus, se redituros esse, ut Thocasi, jurantes, ili-
neri se committant. ^{Notius Vividus} Vivacissimis denique ju-
cundissimisque coloribus, quo gratius consilium
suum reddat, insulas beatas, quas expetendas
esse antea docuit, describit, omnia bona, qui-
bus aetas aurea abundasse putabatur, ibi a Jove
hominibus ³probris ⁴piis ⁵que ⁶conservata esse dicens.
Non absorum fidei est, Horatium hoc consilium
ex animo dedisse, ac reapse de fuga cogitasse,
nam magna Romanorum pars tum quoque, cum
urbs a Gallis ferro atque igni vastata erat,

128
Vejos transmigrare voluit, et vix, ut Romae
maneret, a Camillo adducta est (Liv. V, 50-55.)

Poeta [noster] fore, ut idem malum, quod bello
Gallico urbi accidisset, a victore Antonio ejusque
barbaris militibus adduceretur, ratus, ante-
quam incendium ac ruinas Romae ipse
vidisset, patriam relinquere in animo habuit,
atque in insulas fortunatas, quas vere esse
tum temporis omnes opinabatur, pro-
ficiscendum esse putavit tum propter
earum mite coelum, omniumque rerum co-
piam, tum quoniam non multis ante Serto-
rius quoque, rebus suis desperatis illuc se
conferre voluerat. Si quis negat Horatium
veram suam sententiam hoc carmine osten-
disse, id cum orationibus istis suasoriis,
quas ^{post}feriore tempore, confici esse solitas,
e Quintiliano aliisque scriptoribus notum est,
carmen ^{hoc} nostrum praeclarissimum comparare
mihi videtur. Sed tempora, quibus poeta
[noster] vixit, res gravioris momenti viderunt,
bonoque consilio nimis indiguerunt, quam ut
fictae suasioni locus fuisset videatur. Solius
denique carminis fervor, sententiarumque graves

verum esse id, quod statui, testatur.

Altera jam teritur bellis civilibus aetas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etruscae Torsenae manus,
Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer
Horisque rebus infidelis Allobrox;
Hic fera caerulea domuit Germania pubes,
Parentibusque abominatus Hannibal:
Impia perdemus devoti sanguinis aetas;
Terisque occupabitur rursus solum.

Eorum jam liberi, quibus vivis bella civilia in-
ceperant, certaminibus istis furestissimis paene
consumti sunt, atque Roma etiam, quae lat
terris imperat, fuit, non alienis viribus in
exilium ducitur. Hanc urbem, quam nullis
externus hostis, etsi gravissimus, Delere po-
tuit, nos, ad majorum scelera expianda devoti,
ad interitum vocabimus, ac ferae invastatae
hominibusque carentem regionem, quam ante
Romani conditam habitarunt, revertentur.

Ab illo inde tempore, quo Sylla armis in-
structus urbem intraverat ac ^mpropterea bellum
civile maverat, usque ad ultimum Augusti
cum Antonio bellum jam quinquaginta

129
sex anni efflaxerant: itaque poeta alteram
aetatem, i. e. homines aetatis ad bellorum
civilium incilis secundae, teri sive consumi
jure dicit, si quidem aetas triginta fere
annorum tempus ^{com}am plectitur. Ipsa Roma
cum vi positum esse arbitror, ut haec
urbis Ep. 7, 10; nec tamen eorum opinionem
omnino rejicio, qui ^{hoc verbum s. vocabulum}hanc vocem h. &
idem, quod ^{sua}sponte valere contendunt. ^{virtu}Ruit
pro corruit, deletur, passim poeta ^{nos}roster uti-
tur (cf. Od. I. 2, 25 & III. 4, 65). Sententiam, omnium
hostium impetui Romam fortiter resistisse,
poeta hostibus, a quibus res Romana
maxime periclitata est, enumerandis exornat.
Marsi, Samnites, multique alii Italiae populi
Romanorum focum, civitatem ab iis potis-
simum, qua negata, atrocissimum istius
bellum maverunt, quod faciale vel Mar-
sicum, quoniam Marsi omnium erant
acerrimi, ^{appellatur}audit. Hoc bello, per trien-
nium gesto, si Vellejo fides habenda
est (cf. Vell. II. 15), amplius trecenta millia
hominum perierant. - Valere sequente In-

finalia apud poetas saepissime invenitur,
in oratione pedestri apud recentiores tan-
tum scriptores (cf. Curtius VII, 7, 7. et IX, 6, 25).
Torsenam, Etruscorum regem; Tarquinii su-
perbi in regnum restituendi periculum
fecisse, Romanosque ei vix restituere, ex
Livio (II, 9) aliisque notum est. — Capua, Cam-
paniae urbs opulentissima potentissimaque,
diu Romanis metum injecit, ne, occasione
Data, imperium sibi vindicare fladeret,
temporibusque belli Punici secundi post
cladem Cannensem se totius Italiae caput
fore speravit (cf. Liv. XXIII, 6). Veteres Romani
tres solum urbes in terris omnibus, Car-
thaginem, Corinthum, Capuam statuerunt
posse imperii gravitatem ac nomen susti-
nere. ^F Stemula virtus Capuae propositum est
pro Capuae virtute aemula. — Spartacus
gladiator, qui e Lentuli ludo Capuae cum
aliis ejusdem fortis hominibus eruperat,
perniciosissimum bellum fervile contra

(cf. Cic. de leg. agr. I, 6. et II, 32)

130
Romanos gessit, et multos duces eorum suppe-
ravit, sed tandem a M. Crasso devictus est
(cf. Liv. epid. l. VC. seq. et Bell. II, 30). — Allobroges,
Galliae Narbonensis populus, omnino pro Gallis
dicantur, qui, ex quo subacti erant a Caesare,
saepè rebellant, quamobrem infideles novis
rebus vocantur. Fortasse poeta priora quoque
cum Gallis bella respicit. — Ingens multitudo
Germanorum, quibus nomen Cimbris ac Teutonibus
erat, Italiam aggressa nonnullos consules, virosque
consulares fugavit, donec ad Aquas Sextias
atque in campis Rauidis a C. Mario, consule,
et Q. Lutatio Catulo, proconsule, occisione
occisa ^{devicta} est (cf. Liv. epid. l. LXVIII. et Bell. II, 12).
Tube caerulea propositum est pro juventute cae-
leis oculis praedita (cf. Tacit. de mor. Germ.
c. 4). — Hannibal, quo gravior nullus unquam
hostis bellum Romanis intulit, fortasse, si
fortuna post proelium Cannense melius esset
usus, imperio Romano finem imposuisset,
sed cum et, faustis rebus nimis fretus, negli-
gentius ageret, neque a civibus suis satis

adjuvaretur, Romani et hoc periculum effu-
gerunt. Iure Hannibal abominatus parentibus
vocatur, quoniam bello illo, quod in Italia fide-
cim annos gessit, magna Romanorum juvenum
^{vi}
copia absumpta est. Abominatus hic sensu pas-
sivo usurpatum est. Eodem modo occurrit apud
poetam [nostrum] Detestatus Od. I, 1. 25; metatus
Od. II. 15. 15. et Serm. II, 2, 114; proctus Od. III, 3, 22;
populatus Od. III, 5, 24; medicatus Od. III, 5, 28;
veneratus Serm. II, 2, 124. Eiusdem paene generis est
immetatus Od. III, 24, 12. et immodulatus De arte
poet. 263. Modulatus quoque Od. I, 32, 5. a non-
nullis interpretibus huc refertur, sed ^{hoc verbum} hanc
vocem l. l. active, ut jam Mitscherlich, fecit,
explicare malim. — Devoti sanguinis — qui jam ipsa
origine ad Romam perdendam, ac maxima mala per-
petuenda destinati sumus, cum ^{simus} ~~se~~ feralis, civiumque
suorum caede contaminatis parentibus nati. feras.
Feris casus tertius est, per Gracchum ab Ho-
ratio usurpatus. Quod solum a feris occupatur
habitaturque, id vassum incultumque esse oportet.
Simili imagine poeta utitur Od. III, 3, 40-42.
Rursus poeta dicit, quoniam ante urbem condi-
tam quoque hanc regionem ferae possederant.

131
Barbarus heu! cineres insisset victor, et urbem
Eques sonante verberabit ungula;
Quaeque carent ventis et folibus, ossa Quirini,
Nefas videre, dissipabit insolens.

Barbari Antonii milites, Augusto victo, Romam in-
cendio delebant, ac superbissime se gerentes, ne ma-
jorum quidem sepulchris parcent. — Antonius Aegyptum,
Dacos, Aethiopes (cf. Od. III, 6, 14) aliosque externos popu-
los sibi adiunxerat, quos, si Antonius Augustum
superaret, urbemque ~~capere~~, plurima maximaque
 scelera patraturus esse verisimile fuit. Quis magis
civibus suis spem tot tantaque mala effugiendi demat,
consilioque suo, quod mox daturus est, tanquam unico
remedio, eos accommodet, facinora nonnulla, eaque
ex Romanorum religione sceleratissima, quae barbari
isti facturi sint, ante oculos ponit poeta. Insisset
cineres dictum est proo insisset in urbe in ruinas
reducta, incendio deleta. Horatius h. l. Cons. proo stater.
utitur, vult enim exprimere sententiam, fore, ut Roma
a barbaris comburatur. — et urbem eques sonante
verberabit ungula i. e. equites barbari, nam bar-
barus et ad victor et ad eques referendum est, fero-
citer insultabunt urbis ruinis. Quod propriis equis
facit, docte equiti adscriptum est, quippe qui equum
regit. Sepulchra majorum apud plurimos antiquita-
tis populos religiosissime colebantur, eorumque violatio

imprimis apud Romanos nefandissimum ^{dum} scelus habebatur, poenisque puniebatur gravissimis (cf. Cic. Tusc. I. 12). Itaque cum sepulcra violare ^{vel} jam per se nefas esset, eo majoris sceleris crudelitatisque fuit, Romuli, Romae conditoris ossa dispergere, ac ventis et soli, quibus antea non exposita erant, objicere. — Carere aliquis aliqua re vulgo dicitur, si quid ei deest, (cf. Cic. Tusc. I. 36 — carere hoc significat, egere eo, quod habere velis; inest enim velle in carendo. —) sed etiam non raro, si quidam abest, atque hoc ^{hac significatione} ^{et v. 16} verbum. Sic ^{sapientia} ^{usurpa-} parum apud Terentium; cf. *Ad II*, 3, 12; *Ad II*, 10, 7, 8; *Ad II*, 14, 13; *Ad III*, 26, 10; *Ad III*, 27, 39; *Ep. I*, 1, 42. Quia etiam apud Ciceronem carere hoc ^{ita} sensu intendum occurrit; cf. pro Roscio Amer., 20; pro Ligario, 2; de amicitia, 6; Tusc. I, R. — Male Maffcherlichius nefas videre! ad ossa tantum refert, cum potius ad totam periodum: ossa Quirini dissipabit insolens, pertineant. Nam etsi nostro loco satis commodus ^{sensu} ^{sententia} efficitur, si nefas videre! modo ad ossa refertur, tamen ossa Romuli ab insolentibus barbaris dissipari videre, certe eodem et fortasse maiore jure nefas appellari potest. Itaque jam ^{vel} propter huius loci nexum hoc

132
porae stare videtur, sed etiam, ^{id} quod solus valeat, ejusmodi exclamationes, ni fallor, semper ad totam periodum, non ad unum tantummodo verbum referendae sunt; quod ut probe, nonnulla exempla afferam. Conf. igitur. *Od. III*, 24, 30 — quatenus, heu nefas! virtutem incolumem odimus. — *Od. II*, 6, 17 — sed palam caplis gravis, heu nefas! heu! nescios fari puerus Achivis ureret flammis. — *Virg. Aen. VII*, 73. — Lavinia virgo visa, nefas! longis comprehendere crinibus ignem. *Virg. Aen. VIII*, 688 — sequiturque, nefas! Aegyptia conjux. — *Virg. Aen. X*, 673 — Quosne, nefas! omnes infanda in morte reliqui? — *C. Nep. Hann.*, 6. — gulsus, incredibile dictu! biduo et duabus noctibus Adrametum pervenit. *Virg. Georg. II*, 30. — Quin et, caudicibus sectis, mirabile dictu! truditur e fixo radix oleagina ligno. — *Virg. Aen. IV*, 182 — cui, quot sunt corpore plumae, tot vigiles oculi subter, mirabile dictu! — *Virg. Aen. IV*, 454. — Nidit, thuricremis cum dona imponeret aris, horrendum dictu! latices nigrescere sacras, suasque in obsecrum se perdere vias cruorem. — His omnibus locis exclamationes ad totam periodum pertinent, nemo non facile videbit, itaque nescio, cur nostro loco ab usu loquendi recedendum sit. Possius quoque eadem, qua ego, sententia fuit; vertit enim: O Grunvald! —

133
Forle, quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quaeritis laboribus?
Fortasse omnes, aut certe meliores ex me quaeritis,
quibus rebus effici possit, ut calamitatibus atque
aerumnis istis liberemini. — Vario modo hunc locum
interpretati sunt viri doctissimi. Rutgers pro quid
conjicit quod, atque conjungit: Forle communiter,
quod expediat (quod optimum sit), aut melior
pars cet. Beall. hanc conjecturam probat, sed
quod expediat interpretatur: quod felix faustum
bonumque sit, recte admonens Rutgers interpretationem
nem potius quod expediat requirere. Hanc lectio-
nem, cum in duobus cod. exstet, ut Teo notat,
Bothe accipiendam esse contendit, vulgatam omni-
no rejiciens, neque tamen satis refellens. Teo
legit: Forle, quid expediat? et subaudit quaeritis
(potius quaeritis), sed hoc mihi minime Floratia-
num videtur (cf. Bothe ad h. l.). Mitsch. anti-
quam lectionem retinet, eandemque jure de-
fendit Gesner. Afferat hac causa Tac. Hist. III, 73.
expedire consilia sua i. e. superatis difficulta-
tibus exsequi; et Cic. pro Milone, 4. expedire sa-
latem i. e. depulsis periculis conservare. Addi
possunt Cic. ad Att. XI, 13; et Plaut. Cap. 4. prob. 40.
Infinitivo, eoque casu quarto passim Floratius substituitur.

uus est. Afferat Gesner Ep. I, 19, 9. — adimeam can-
sare severis; Serm. II. 5. 68; Ep. II, 2. 183. Adde
Ep. I, 16, 61; Od. I, 1. 20; Od. II, 16, 40. Itaque vul-
gata lectio certe defendi potest; et exempla
hujus usus loquendi, quae Bothe desiderat, hic jam
nonnulla adest, et facili negotio augeri possunt.
Quoniam quid lectio difficilior explicata est, vix credi-
derim quid in contextum pro quod irreprobare, sed po-
tius quod pro quid, praesertim cum duo tantum cod.
hanc lectionem exhibeant. Accedit, quod versus se-
quentes, si omnia me fallunt, aperte docent, loco nostro
quaeritis idem esse, quod interrogatis, non, quod fluatis;
itaque quaeritis cum Infinitivo conjungi requit. Ergo
antiquam lectionem omnino esse retinendam arbitror.

(Cont. seq.)

